

De Randstad

'Arbitrair en achterhaald'

Het in januari gepresenteerde advies van Commissie Versterking Randstad – beter bekend als Commissie Kok – heeft veel stof doen opwaaien. De commissie is van mening dat de vorming van één Randstadprovincie noodzakelijk is om de internationale concurrentiepositie van de Randstad te versterken.¹ De werkgeversorganisaties VNO-NCW en MKB Nederland scharen zich achter het advies, terwijl vanuit de beleidswereld zeer terughoudend wordt gereageerd. Vanuit de onderzoekswereld worden veel argumenten van de Commissie bekritiseerd. Is het nu echt nodig om een Randstadbestuur te vormen om de concurrentiekracht van het gebied te vergroten?

Afgelopen zomer laaide de discussie over de toekomst van het middenbestuur en de eventuele vorming van een Randstadprovincie in alle hevigheid los. De Raad van openbaar bestuur (Rob) gaf toenmalig minister Remkes het advies te komen tot twee aparte provincies voor de Noord- en Zuidvleugel van de Randstad. *“De deels eigensoortige opgaven in de Noord- en Zuidvleugel vragen om een eigen provinciaal bestuur. Met twee aparte provincies voor de Noord- en Zuidvleugel van de Randstad is bovendien geen sprake van een te dominante positie in het binnenlands bestuur, zoals wel het geval zal zijn bij één grote Randstadprovincie”,* aldus het Rob.² Oud-minister Remkes besloot hierop de Adviescommissie Versterking Randstad te installeren. De commissie stond onder voorzitterschap van oud-premier Wim Kok en bestond verder uit zwaargewichten uit bedrijfsleven, onderzoeks- en beleidswereld. Hen werd gevraagd een oordeel te vellen over de wijze waarop vier bestuurlijke scenario's konden bijdragen aan het versterken van de internationale concurrentiepositie van de Randstad.

Slechte internationale concurrentiepositie?

Want uit de Randstadmonitor zou blijken dat de internationale concurrentiepositie van de Randstad onder druk stond.³ Laten we echter bij de resultaten van de monitor stilstaan (zie tabel). Voor het *demografische* aspect geldt dat de Randstad niet zo groot is als Londen, maar wel groot. En dat de Randstad niet zo hard groeit als bijvoorbeeld Dublin, maar wel groeit. In *economisch* opzicht bevindt de Randstad zich qua arbeidsparticipatie in de top van de beschouwde regio's en is de werkloosheid zeer laag. Aan de andere kant is de groei van het Bruto Regionaal Product (BRP) gemiddeld, houden de investeringen in Research & Development (R&D) niet over en dreigt de Randstad haar voorsprong op het gebied van het (hoge) opleidingsniveau van de beroepsbevolking kwijt te raken. Op het vlak van *infrastructuur* behoort de Randstad qua potentiële bereikbaarheid over weg, spoor en lucht tot de subtop en voert het qua bereikbaarheid via internet de ranglijst aan.

De 'Randstad'

In de jaren '30 is de naam 'Randstad' bedacht door de oprichter van KLM, Albert Plesman. Op het moment dat hij zocht naar een locatie voor een nationale luchthaven zag hij vanuit de lucht 'een ring van steden aan de rand van een groene open ruimte'.

Met de nota 'De ontwikkeling van het Westen des Lands' (1958) drong de Randstad als planningsconcept door tot de nationale ruimtelijke ordening. De Britse planoloog Peter Hall zorgde met zijn boek 'Zeven Wereldsteden' (1966) ervoor dat de Randstad ook internationale bekendheid verwierf.

¹ Commissie Versterking Randstad (2007), Advies Commissie Versterking Randstad

² Raad voor Openbaar Bestuur (2006), Bestuur op Maat; advies over middenbestuur

³ TNO (2006), De Top 20 van Europese stedelijke regio's 1995-2005; Randstad Holland in internationaal perspectief. In deze studie wordt de Randstad op economische indicatoren vergeleken met Londen, Parijs, het Ruhrgebied, Milaan, Frankfurt am Main, Manchester, de Vlaamse Ruit, Madrid, Berlijn, Rome, Hamburg, Barcelona, München, Stockholm, Wenen, Kopenhagen, Dublin, Lissabon en Lyon.

De Randstad

Tot slot vertoont de Randstad op het aspect van *bedrijfshuisvesting* een lage gemiddelde huurprijs voor kantoorruimte, maar staat de aantrekkelijkheid van Amsterdam als vestigingsplaats onder druk.

Uit de cijfers komt dus niet zo zeer een negatief, maar een *genueanceerd* beeld van de Randstad naar voren. Er zijn weliswaar aspecten waarop de Randstad minder goed scoort dan de concurrenten, maar in minstens zoveel gevallen valt de score van de Randstad gunstiger uit. De Randstadmonitor onderbouwt dus maar voor een deel het door de Commissie gepresenteerde negatieve beeld.

Dé Randstad bestaat niet

Bovendien kan bij de statistische informatie een aantal kanttekeningen worden geplaatst. We zullen hier vooral ingaan op die met betrekking tot de regionale afbakening. Met de studie 'Vele steden maken nog geen Randstad' heeft het Ruimtelijk Planbureau (RPB) aangetoond dat dé Randstad eigenlijk niet bestaat. Zo bleken de afzonderlijke steden op het gebied van bedrijfsrelaties, woon-werkrelaties en winkelgedrag nauwelijks met elkaar verweven te zijn of elkaar aan te vullen. Deze sociaal-economische relaties bleken zich juist in sterke mate op het niveau van stadsgewesten voor te doen. De centrale steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht vervullen binnen deze stadsgewesten een magneetfunctie.

Vaak realiseren onderzoekers en beleidsmakers dat de Randstad op basis van ruimtelijk-economische samenhang inderdaad niet kan worden vergeleken met stedelijke centra als Londen, Parijs en Berlijn. Dit wordt dan echter als zwakte getypeerd, omdat in de Randstad evenals in de genoemde steden sprake is van aaneengesloten bebouwing. Los van het feit of een gebrek aan samenhang inderdaad een zwakte is, moet de afbakening van de Randstad zich op basis van het

Tabel: De Randstad met andere Europese stedelijke centra vergeleken

	<i>Randstad</i>	<i>Gem. stedelijke regio's</i>	<i>Positie op ranglijst</i>
Bevolkingsomvang, 2005	6.660.000	5.125.000	5
Bevolkingsgroei, 2005	0,4%	0,6%	13
Gem. jaarlijkse bevolkingsgroei, '95-'05	0,6%	0,5%	9
Bruto Regionaal Product (BRP), 2005	€235 mln.	€173 mln.	5
BRP per inwoner, 2005	€35.200	€33.700	11
Groei BRP, 2005	1,9%	1,7%	9
Gem. jaarlijkse groei BRP, '95-'05	3,0%	2,5%	7
Bruto arbeidsparticipatie, 2005	77,1%	71,0%	4
Werkloosheid, 2005	3,9%	7,4%	19
% hoogopgeleiden in de beroepsbevolking, 2005	33,8%	30,3%	7
Investeringen in R&D als % van BRP, 2004	1,7%	2,3%	13
Potentiële bereikbaarheid weg, 2001	n.v.t.	n.v.t.	4
Potentiële bereikbaarheid spoor, 2001	n.v.t.	n.v.t.	4
Potentiële bereikbaarheid lucht, 2001	n.v.t.	n.v.t.	5
Internetverkeer (A'dam; Gb/sec; daggem.), 2006	130,5	?	1
Gemiddelde huurprijs kantoorruimte (A'dam), 2006	€325	€413	10
Aantrekkelijkheid als vestigingsplaats (A'dam), 2006	n.v.t.	n.v.t.	6

Bron: TNO (2006), o.b.v. OECD, Eurostat, CBS, Spiekermann & Wegener, Cushman & Wakefield en Jones, Lang, La Salle

De Randstad

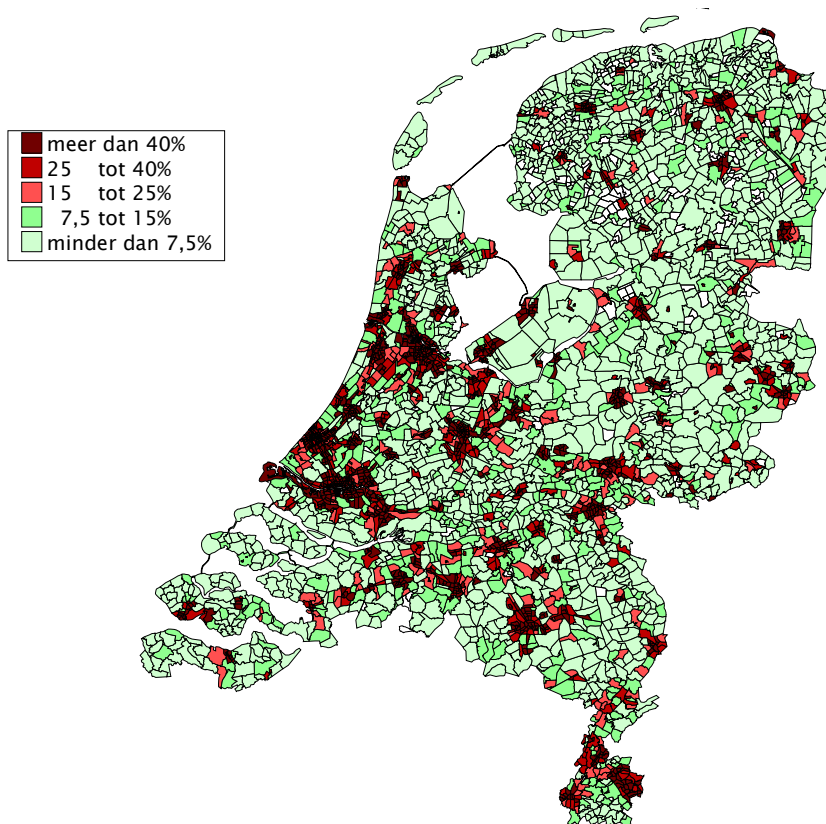
criterium 'aaneengesloten bebouwing' niet beperken tot Amersfoort in het noorden en Dordrecht in het zuiden. De bebouwing loopt immers in het noorden via Ede/Wageningen door tot Knooppunt Arnhem-Nijmegen (KAN) en in het zuiden via Breda/Tilburg door tot Eindhoven (zie kaart). Met bebouwing als criterium kan daarom beter worden gesproken van een 'Centrale Stedenring'.

Als deze Centrale Stedenring in Europees perspectief wordt geplaatst, dan verandert uiteraard de 'score'. Zo ontstaat er dankzij de bijdrage van Noord-Brabant een veel gunstiger beeld als het gaat om investeringen in R&D. Ook worden op deze wijze gebieden met een sterke bevolkingsgroei in het beeld betrokken. Anderzijds zou de score voor arbeidsparticipatie lager uitvallen.

Randstadprovincie de oplossing?

Wat betekent dit alles nu voor de bestuurlijke discussie? In de eerste plaats is het vreemd dat een concept (netwerkstad Randstad) centraal moet worden bestuurd. Het zou anders zijn als zo'n netwerkstad zou ontstaan, maar in werkelijkheid blijkt de samenhang dankzij de toenemende samenhang binnen de stadsgewesten –en de steeds sterkere verzorgingsfunctie die de vier steden binnen deze stadsgewesten vervullen– juist verder af te nemen.⁴ En is dit een probleem? Ondanks de gebrekkige samenhang is de Randstad een welvarend gebied. De onderlinge concurrentie tussen de vier steden heeft in het verleden blijkbaar tot economisch succes geleid.

Kaart 1: Bebouwing als percentage van het totale oppervlak, per postcodegebied

Bron: CBS Bodemgebruik, bewerking Rabobank

⁴ RPB (2006), Vele steden maken nog geen Randstad

De Randstad

Dit betekent overigens niet dat de steden elkaar moeten 'doodconcurreren'. Op het gebied van strategische thema's als infrastructuur en de ontwikkeling van mainports kan meer samenwerking en afstemming tussen steden een positieve bijdrage leveren aan de internationale concurrentiepositie van het geheel. Gezien de aaneengesloten bebouwing zijn dit echter thema's die op het niveau 'centrale stedenring' moeten worden opgepakt. Het creëren van (nog) een middenbestuurslaag voor dit gebied zou de verhoudingen in het binnenlandse bestuur compleet scheef trekken. Het gaat hier immers om een gebied waarin ruim tweederde van de Nederlandse bevolking woont en een nog groter deel van het nationale BBP wordt gerealiseerd. We moeten dan ook concluderen dat het feitelijke gemeentehuis van de centrale stedenring in Den Haag staat. Meer rijksvisie en -daadkracht op het gebied van infrastructuur en de ontwikkeling van mainports is gewenst.

Het versterken van de internationale concurrentiepositie

Bovendien is het advies van Commissie Kok gefundeerd op de veronderstelling dat *bestuurlijke* herstructurering en opschaling leidt tot de versterking van de *economische* concurrentiepositie. Dit terwijl de Randstad op het gebied van BRP-groei al jaren sterk centraal bestuurd grote stedelijke regio's als Parijs, Berlijn en Lissabon achter zich laat. Anderzijds moet de Randstad regio's als Londen, Stockholm en Dublin in de Top 20 voor zich dulden. De vraag is dus of de bestuurlijke indeling in een land überhaupt van invloed is op het economisch presteren van een grootstedelijke regio.

Om daadwerkelijk de internationale concurrentiepositie te versterken en tegelijkertijd de bestuurlijke drukte te verminderen, zou de bestuurlijke indeling de ruimtelijk-economische structuur moeten volgen. Het beleid kan op die manier worden afgestemd op de situatie in de regio's, zodat eventuele tekortkomingen in het regionale vestigingsklimaat daadkrachtig kunnen worden aangepakt. Daarbij moet worden uitgegaan van de huidige bestuurlijke structuur (rijk, provincie, gemeente) en tussenliggende bestuurslagen zo veel mogelijk worden beperkt. Gezien de relatief sterke ruimtelijk-economische samenhang binnen stadsgewesten (en de toename ervan) ligt het voor de hand om de hierin gelegen gemeenten verder op te schalen. Hierbij moet niet alleen gedacht worden aan de 'Grote Vier', maar ook aan stadsgewesten als Breda, Tilburg, Eindhoven en het KAN. Regio's waarin eveneens de samenhang relatief sterk is.

Tot slot

Na het lezen van het advies van de Commissie Versterking Randstad bleef vooral de vraag hangen of het nu écht nodig was om de structuurdiscussie nieuw leven in te blazen. Hoewel enkele beleidsthema's (infrastructuur en ontwikkeling mainports) inderdaad vragen om een aanpak vanuit een hoger 'schaalniveau' dan de huidige provincies, is de vorming van een Randstadprovincie niet gewenst. De vorming van een Randstadprovincie zou in de eerste plaats niet recht doen aan de ruimtelijk-economische situatie in ons land en in de tweede plaats de bestuurlijke verhoudingen in Nederland compleet scheef trekken. Toekomstige bestuurlijke herstructurering moet de Nederlandse ruimtelijk-economische structuur volgen om het (regionale) vestigingsklimaat te versterken en daarmee de internationale concurrentiekracht van de Randstad te vergroten. Gezien de toenemende ruimtelijk-economische samenhang binnen stadsgewesten ligt verdere opschaling van de hierin gelegen gemeenten voor de hand.

Gilbert Bal
G.J.Bal@rn.rabobank.nl